

Ewa Nowicka

Program innowacyjny upowszechniania wiedzy z zakresu ekologii

Nauczyciel i Szkoła 2 (9), 205-210

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Nowicka

Program innowacyjny upowszechniania wiedzy z zakresu ekologii

„Mamy tylko jedną Ziemię, a jej przyszłość zależy od każdego, na pozór niewielkiego ludzkiego działania, zależy od każdego z nas”
Florian Plit

KARTA TEMATYCZNA PRACY INNOWACYJNEJ

Temat i cel innowacji.

Data rozpoczęcia i zakończenia innowacji.

Szkoła, w której innowacja jest prowadzona.

Autor.

Krótki opis innowacji.

Ocena innowacji.

Koszty innowacji.

Koszty innowacji i źródła finansowania.

- Ad.1. Temat innowacji: „Upowszechnienie wiedzy z zakresu ekologii w edukacji wczesnoszkolnej”
Celem innowacji jest upowszechnienie i poszerzenie wiedzy z zakresu ekologii wśród dzieci w młodszym wieku szkolnym, kształtowanie osobowości dziecka, rozwijanie aktywnej postawy, wyobraźni, wyrobienie zamiłowania do środowiska i jego problemów. Poszerzenie zagadnień ochrony środowiska naturalnego powinno doprowadzić uczniów do zrozumienia potrzeby ochrony tego środowiska, a także ukształtowania właściwej emocjonalnej postawy uczniów wobec przyrody, do zrozumienia roli i miejsca człowieka w przyrodzie.
- Ad.2. Rozpoczęcie innowacji jest przewidywane od września — rok szkolny 2000/2001, kontynuowanie jej w klasie III i zakończenie w roku szkolnym 2001/2002.
- Ad.3. Innowacyjny program upowszechniania wiedzy z zakresu ekologii wprowadzony zostanie w Szkole Podstawowej Nr 27 w Sosnowcu.

- Ad.4. Autorem innowacyjnego programu nauczania jest mgr Ewa Nowicka — nauczyciel nauczania początkowego w SP 27 w Sosnowcu.
- Ad.5. Nowatorstwo pedagogiczne obejmować będzie jeden oddział klasy II w roku szkolnym 2000/2001.
Program uwzględnia możliwości psychofizyczne dziecka na poszczególnych etapach rozwoju. Głównym założeniem jest realizowanie programu nauczania „abc” w powiązaniu z poszerzeniem treści mających związek z przyrodą i ekologią.
Zajęcia będą miały charakter zintegrowany i skupione będą wokół ośrodków tematycznych.
Przewidzianych jest wiele lekcji w plenerze oraz wycieczek.
- Ad.6. Oceny innowacji dokonał doradca metodyczny — mgr Maria Sobczyk.
- Ad.7. Koszty innowacji zostaną sfinansowane przez rodziców uczniów.

Główne założenia

Jednym z naczelnych zadań kształtowania i wychowania jest wszechstronny rozwój osobowości dziecka.

Dzięki wnikliwemu poznaniu środowiska lokalnego i kraju ojczystego, zapoznaniu się z otaczającą rzeczywistością społeczną i przyrodniczą następuje budzenie zainteresowań życiem ludzi i światem przyrody oraz kształtuje się umiejętność zachowania w różnych warunkach i sytuacjach.

Małe dzieci są niestrudzonymi badaczami przyrody i stosunkowo łatwo jest podtrzymywać w nich zainteresowanie tym, co je otacza. Tę ciekawość i pogoń za nowością trzeba w szkole rozwijać w trwałe zainteresowania przyrodnicze, pogłębiane zwiększającym się zasobem wiedzy.

Nauczanie przyrody zawsze miało służyć kształceniu zdolności poznawczych uczniów i zaspokajaniu ich potrzeb, a nadto zaznajamiać ich z życiem przyrody i wiązać z nią emocjonalnie.

Edukacja ekologiczna stanowi jeden z podstawowych elementów wiedzy o świecie. Powinna ona objąć wszystkich ludzi bez względu na wiek. Dzieci, podobnie jak dorośli, powinny chronić dobrą naszą planetę. Jest to podyktowane potrzebą chwili. Ścisła współpraca dorosłych i dzieci może przynieść zamierzone efekty.

Emocjonalna więź sprawia, że dziecko będzie się czuło odpowiedzialne za to, co dzieje się w przyrodzie. Wiedza przyrodnicza dzieci jest bardzo bogata, dlatego należy wyposażyć ją dodatkowo w wiedzę ekologiczną. Prawidłowe rozumienie pojęć z zakresu ekologii wpłynie pozytywnie na rozumienie potrzeb przyrody i całej otaczającej rzeczywistości.

Głównym złożeniem tej innowacji jest realizowanie programu nauczania w powiązaniu z poszerzeniem treści mających związek z przyrodą i ekologią.

Cel zasadniczy to rozwój społeczny i emocjonalny dziecka, rozbudzenie zainteresowań otaczającym światem, zrozumienie „problemów” dzisiejszego świata, wychowanie świadomych obrońców przyrody.

Jednocześnie nadmieniam, że program innowacyjny powstał na bazie „Programu kształcenia zintegrowanego abc” autorstwa Janiny Korzańskiej.

Cele szczegółowe

Ekologia to dział biologii badający związki warunków zewnętrznych z życiem organizmów zwierzęcych i roślinnych, a także stosunki zachodzące między organizmami.

Jednym z głównych zadań współczesnego świata jest wzbudzenie w ludziach wrażliwości wobec ożywionej i nieożywionej przyrody oraz wyzwolenie odpowiedzialności i troski o jej dobro. Człowiek niszcząc przyrodę — niszczy samego siebie. Aby wyzwolić w człowieku trwałą gotowość do troski i ochrony wobec świata przyrody, należy już od najmłodszych lat uświadamiać mu to, że jest nieodłączną jej częścią, a także ukazywać jej rolę, potęgę i piękno.

Projekt innowacji przewiduje pracę dydaktyczno-wychowawczą na wielu płaszczyznach. Treści programu będą poszerzone o wiedzę ekologiczną zarówno w ramach edukacji środowiskowej, polonistycznej, jak też edukacji plastycznej i technicznej.

Zasadniczym celem tej edukacji jest: dogłębne poznanie i zrozumienie podstawowych pojęć ekologicznych oraz rozbudzenie świadomości ekologicznej.

Ponadto:

- poznanie motywów, sposobów ochrony i kształtowania środowiska,
- uwrażliwienie na piękno otaczającej przyrody,
- ukazywanie różnych zjawisk przyrodniczych,
- kształtowanie umiejętności dostrzegania zjawisk w ekosystemach,
- prawidłowe obserwowanie środowiska,
- przewidywanie i ocena następstw działalności człowieka,
- kształtowanie emocjonalnego stosunku do określonych zjawisk w środowisku człowieka,
- wdrażanie do czynnej ochrony przyrody,
- umiejętne segregowanie odpadów,
- umiejętne wykorzystanie surowców wtórnych.

Realizacja zadań związanych z wyrabianiem postaw proekologicznych u dzieci musi odbywać się poprzez poznanie, odkrywanie, przeżywanie i działanie. Nie

wystarczy dziecku dostarczyć wiadomości, ale należy stwarzać możliwości poszukiwania i odkrywania tej wiedzy poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą na wycieczkach, spacerach, planowych obserwacjach, poprzez własne oddziaływanie na nią (sprzątanie lasu), jak również odbieranie bodźców płynących z otoczenia przyrodniczego. Pozwoli to dziecku głęboko przeżyć własne działanie i wpłynie na kształtowanie u niego postaw proekologicznych.

Ważnym elementem innowacji jest stały kontakt dziecka z przyrodą, ciągłą jej obserwacją.

W ramach innowacji uczniowie będą w stałym kontakcie z Zakładem Ochrony Środowiska w Dąbrowie Górniczej. W ramach tej współpracy dzieci będą otrzymywać informacje i materiały dotyczące działalności zakładu i celów jego działania. Uczniowie zadbają o ukwiecenie klasy. Podejmą opiekę nad potrzebującymi zwierzętami, założą dzienniki obserwacji, w których notować będą własne spostrzeżenia. Dzieci będą miały możliwości przeprowadzenia prostych doświadczeń. Opowiadania, wiersze, zagadki, filmy będą wspomagały utrwalenie pojęć.

Wiele przeżyć zapewne dostarczy dzieciom uczczenie pewnych uroczystości.

1. Dzień Ochrony Przyrody	—	wrzesień
2. Dzień Wiosny	—	marzec
3. Światowy Dzień Meteorologii	—	marzec
4. Tydzień Czystości Wód	—	kwiecień
5. Światowy Dzień Ziemi	—	kwiecień
6. Dzień Lasu i Zadrzewień	—	kwiecień
7. Dzień bez papierosa	—	maj
8. Światowy Dzień Ochrony Środowiska	—	czerwiec
9. Dzień Leśnika	—	czerwiec

W dobie rozwoju cywilizacji, przemysłu i urbanizacji — przyroda powinna być pięknem, które otacza dzieci, wyrabia ich smak estetyczny, daje zdrowie.

Metody, środki i formy realizacji

Jednym z założeń programu innowacyjnego z zakresu ekologii jest taki dobór metod, form i środków, który pozwoli uczniowi samodzielnie odkryć wiedzę, zdobyć nowe umiejętności oraz stopniowo kształtować samodzielność poznawczą i wiarę we własne możliwości.

W tym celu organizowanych będzie wiele wycieczek. Będą one pomocne w realizacji programu innowacyjnego, np.

- oczyszczalnia ścieków
- miasteczko ekologiczne „Rogożnik”

- zakład produkcji wody pitnej
- obserwatorium przyrody
- lecznica dla zwierząt
- ZOO „Egzotarium”
- wysypisko śmieci
- wycieczka nad rzekę
- wycieczka nad staw
- wycieczka do Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej
- wycieczka do jednostki ratownictwa chemiczno-ekologicznego
- zwiedzanie Ojcowskiego Parku Narodowego
- zwiedzanie parków

Uczniowie wraz z nauczycielem w ramach innowacji będą wspólnie segregować śmieci do zakupionych koszy, zaopiekują się także fragmentem alei spacerowej, podejmą czynny udział w akcji „Sprzątanie świata” oraz założą klasowy kącik przyrody.

W trakcie realizacji programu uczniowie podejmą wiele działań, które pomogą rozwinąć umiejętności manualne, przy jednoczesnym wykorzystaniu do prac materiałów ekologicznych. Przewiduje się także przeprowadzenie olimpiady ekologicznej dla uczniów klas młodszych lub przedszkolaków.

Preferowaną formą pracy będzie praca grupowa, która sprzyja interakcjom uczeń – uczeń i daje dzieciom okazję do uczenia się wzajemnie od siebie, a nie tylko od nauczyciela.

Praca w grupach uwzględni różne potrzeby członków grupy, kształtuje umiejętności argumentowania i uzasadniania własnych propozycji. W ramach realizacji tego programu uwzględni się konieczność przeprowadzania doświadczeń i wywiadów.

Środki dydaktyczne, z których będziemy korzystać, to podręczniki, atlasy, albumy, filmy wideo. Wszystko to będzie sprzyjać rozumieniu potrzeby ochrony przyrody i podjęciu działań w jej ochronie.

Zamierzona jest też „godzina z przyrodą”, w ramach której uczniowie poznać będą za pośrednictwem filmów wideo życie zwierząt. Chęć współpracy wyraziła także galeria fotograficzna, dzięki której dzieci będą mogły oglądać piękno przyrody w obiektywie.

Planowane jest także złożenie przez uczniów realizujących program innowacyjny ślubowania ekologicznego. Odpowiedni dobór metod, form i środków może zapewne w prawidłowej realizacji tego programu.

Uwagi końcowe:

Praca dydaktyczno-wychowawcza w klasach I-III prowadzona jest w okresie, kiedy psychika dziecka jest podatna na działanie pedagogiczne.

Wprowadzając program innowacyjny z zakresu ekologii, mam nadzieję, że uda mi się wychować dzieci, z których w przyszłości wyrosną ludzie mocno zaangażowani w ochronę przyrody, rozumiejący jej potrzeby.

Chciałabym, aby ten zespół uczniów w klasach starszych kontynuował i rozszerzał wiedzę z zakresu ekologii. Warto wzmocnić pracę dydaktyczno-wychowawczą w tym zakresie, dążąc do tego, aby zainteresowanie przyrodą i jej ochroną nie osłabiło się u wielu dzieci, ale by z wiekiem rozszerzało się i wzmacniało.

Stopień opanowania przez dzieci i rozumienia pojęć ekologicznych chciałybym sprawdzić pod koniec klasy drugiej, a następnie trzeciej za pomocą testu słownikowego, składającego się z 15 pojęć ekologicznych.

Przy opracowywaniu programu innowacyjnego korzystałam z cennych rad doradcy metodycznego nauczania początkowego, mgr Marii Sobczyk, i nauczyciela akademickiego Uniwersytetu Śląskiego z Wydziału Pedagogiki i Psychologii, dr. Piotra Kowolika.

Bibliografia

- E. Barańska: *Freinet i ekologia*. „Życie Szkoły” 1997 nr 2.
P. Cempulik (red): *Przyroda Sosnowca*. Sosnowiec 1999.
K. Czarnecki: *Wiedza pojęciowa uczniów*. Katowice 1992.
E. J. Frątczakowie: *Edukacja ekologiczna uczniów klasa II*. Pabianice 1994.
E. J. Frątczakowie: *Edukacja ekologiczna uczniów klasa III*. Pabianice 1994.
J. Korzańska, R. Mreńca: *Program kształcenia zintegrowanego abc*. Warszawa 1998.
B. Łuczak: *Kształcenie zintegrowane w klasach I-III*. Poznań 2000.
M. Sarnowska: *Integralny program nauczania z elementami edukacji ekologicznej w klasach I-III*. Gdańsk 1998.
S. Stasiuk: *Ekologia w przedszkolu*. Biała Podlaska 1996.
T. Wróbel: *Poradnik metodyczny do nauczania przyrody w klasach III*. Warszawa 1972.